

EXAMEN DEL COLUMNISME VALENCIÀ

ELS GÈNERES D'OPINIÓ EN ELS MITJANS ESCRITS VALENCIANS

MARTÍ DOMÍNGUEZ

DEPARTAMENT DE TEORIA DELS LENGUATGES

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Recepció: 20/04/2010; acceptació: 20/09/2010

R E S U M

EN AQUEST ARTICLE ES REALITZA UNA ANÀLISI DELS MÉS DESTACATS ARTICULISTES DELS MITJANS ESCRITS VALENCIANS. ES DIFERENCIA ENTRE ELS MITJANS D'ABAST VALENCIÀ I AQUELLS QUE S'ESTENEN PER TOT L'ESTAT ESPANYOL, AMB L'OBJECTIU DE DISCRIMINAR QUINA ÉS LA INFLUÈNCIA QUE EXERCEIXEN SOBRE EL PÚBLIC LECTOR I ELS ESTAMENTS DE PODER.

PARAULES CLAU:

PERIODISTES VALENCIANS, COLUMNISME VALENCIÀ

Autoanàlisi literària? Literària? Evidentment, sóc un escriptor: així ho tinc inscrit en el DNI, perquè al capdavall, em guanyo la vida escrivint. És «literatura» el que jo faig? Per mi, sobretot, és un ofici: un treball. En aquestes latituds ha de ser inevitablement un treball irregular, aleatori, mal pagat. Escriure, per mi, és opinar. No sóc poeta, ni novel·lista, ni dramaturg. I opinar és ensenyar el cul cada dia. Com que les opinions professionals són escasses, has d'opinar forçosament, sovint: és el drama de l'article periodístic. I et disperses sense voler. (...) Això és molt fatigós, i no té gaires compensacions, ni econòmiques ni de les altres. És igual. L'important és «influir» d'alguna manera en un àmbit de lectors. Per «influir» no entenc «adoctrinar»: més aviat, incitar a la reflexió.

Joan Fuster. *Ensenyar el cul cada dia*.

Llibres del Mall. Barcelona, 1982.

Pienso que ahora, cuando escribo, habrá otras muchas personas en España haciendo lo mismo: la columna. No sé cuántas. Es una forma de comunión curiosa, en una liturgia rara, rarísima. Una profesión poco defendible: escribir algo más de treinta líneas cada día sobre lo que todo el mundo sabe, y meter en medio nuestras cosas: a veces un ramalazo de amor, otras de desidia y de su soplo de abandono, o el dolor

del puntapié que nos da el oficante de al lado. Hacemos una cacería continua de algo que no existe: la realidad. Tratamos de buscar antecedentes, leyes generales: de fingir que hubo un pasado, cuando hubo tantos, y que hay un futuro, cuando eso es lo que menos existe de todo. Intentamos comunicarnos: dar palabras a quienes piensan lo mismo que nosotros, pero no las tienen dispuestas; o producir ira a quienes están en las antípodas.

Eduardo Haro Tecglen. *Columnas*. (Visto/ Oído).

El País, 5/XII/1998.

El procés periodístic és una taxonomia de la realitat, una classificació i jerarquització dels fets. Aquest procés d'ordenació origina de seguida un poder i un contrapoder i, per tant, un conflicte pel domini d'aquest poder (Aguinaga, 1996). El periodista és abans de qualsevol altra cosa un ordenador de fets, d'informacions i d'opinions. Com escriu Harland Cleveland, durant anys autor d'una columna d'afers exteriors en *The Star Tribune*, la tasca periodística transforma la informació en coneixement: «La informació és la suma total de tots els actes i les idees, accessibles o no, que algú pot conèixer en un moment donat. Coneixement és el que resulta quan algú aplica l'ordre a la massa de dades i idees, seleccionant i organitzant el que

resulta útil per a algú» (citat en Natividad Abril Vargas, 1999). D'aquesta manera, aquest procés taxonòmic de la realitat el que fa és dia a dia triar de l'univers dels fets allò que sembla substancial i transformar-lo en coneixement. Per a arribar a aquest resultat —a la «píndola informativa», per a seguir el símil del vinyetista Toni Batllori— la informació pateix una sèrie de pressions, de filtres, de circumvolucions, pròpies a la idiosincràsia del mitjà i a la realitat sociopolítica del país.

Per tant, com assenyala José Gutiérrez Palacio (1984), tot diari és el resultat d'una interpretació subjectiva de la realitat. Aquest subjectivisme ve determinat evidentment pel bagatge sociocultural del periodista, que sovint configura el registre de les seues percepcions (Santamaria i Casals, 2000). Els textos periodístics, siguen informatius o d'opinió, són textos retòrics persuasius, i amb la publicació d'uns i altres la premsa busca generar opinió. En contra del que es podria pensar, són els fets seleccionats com a notícies els que generen per ells mateixos opinió i influeixen sobre un major nombre de persones (Abril Vargas, 1999). En canvi, les opinions expressades en els textos argumentatius (les columnes i els editorials), influeixen sobretot en els «líders d'opinió», és a dir, en grups polítics, sindicals, col·lectius socials, distints estaments del poder, gent de la cultura, intel·lectuals en general. D'aquesta manera, en tot mitjà es produeix aquest efecte dual per tal d'exercir la seua influència sobre el lector: si les notícies s'adrecen a tota classe de lectors, les columnes tenen l'objectiu principal de buscar ser influents en els estaments del poder. En aquest punt podem concloure que el columnisme és elitista: està adreçat no a l'àmplia massa lectora, sinó a una minoria educada. Així les coses, un diari amb el desig d'influir políticament i intel·lectual en el seu entorn contractarà signatures de prestigi per tal de crear opinió en les esferes més influents; mentre que un mitjà amb menys recursos se centrarà a donar més notícia —on potser tindran més pes les informacions locals— i amb això crear un estat d'opinió «popular», sense ínfulas intel·lectuals. Amb tot açò, com escriu Pastora Moreno (2001), els periòdics ofereixen una sèrie d'avantatges sobre els mitjans audiovisuals (és a dir, sobre la immedie-

sa de la informació), com ara la interpretació dels fets i l'explicació de les causes, i tot allò ha afavorit, d'una manera ben especial, els columnistes, que han vist com la seua influència augmentava tot al llarg del segle xx. Al mateix temps, aquesta influència ha fet que les pressions sobre ells i, en general, sobre els periodistes, siguen cada colp més intenses (Philo, 2007). Totes aquestes consideracions, molt esquemàtiques i resumides a gran trets, resulten d'utilitat en el moment d'anitzar el columnisme valencià.

LA PREMSA DIÀRIA VALENCIANA

Durant els darrers anys, la premsa diària valenciana ha anat experimentant un important procés de transformació. Tot i això, l'aparició de nous mitjans (com ara una nova reedició del *Diario de Valencia* o el nou diari *Valencia Hui*) no ha aconseguit alterar el vell *statu quo* informatiu. Bàsicament, l'espai mediàtic valencià de premsa escrita està copat per dos mitjans de línies editorials contràries: *Las Provincias*, que aglutina els sectors conservadors i tradicionalistes valencians, i el *Levante-EMV*, que lidera la premsa progressista i sovint dóna entrada a tots els dissidents de la premsa conservadora. Per altra banda, les edicions autonòmiques dels mitjans editats a Madrid, com ara *El País*, *El Mundo*, *l'ABC* o *La Razón*, també disposen de la seua edició valenciana, cosa que proporciona un ampli ventall de col·laboracions. En aquest punt cal dir que els tres diaris més importants de Barcelona (*La Vanguardia*, *El Periódico de Catalunya* i *l'AVUI*) manquen d'edició valenciana, per la qual cosa (com també s'esdevé amb *Público* o *El Punt*, o el dretà *La Gaceta*, acabat d'estrenar) la seua influència sobre el territori valencià és molt testimonial, i sovint tan sols s'adreça al col·lectiu més intel·lectual (amb algun suplement cultural de prestigi, com ara el *Cultura/s* de *La Vanguardia* o el suplement de llibres de *l'AVUI*), i això quan arriba a succeir. Comptat i debatut, el panorama informatiu valencià és àmpliament conservador. En aquest sentit, i com a contrapunt, tot i que feble, el setmanari *El Temps*, o el diari digital *Vilaweb*, malden per obrir l'espectre informatiu, amb més o menys èxit. Ahorra, a les comarques castellonenques, el

diari *Mediterráneo* exerceix la seua influència, i a Alacant el diari *Levante-EMV* es veu substituït pel seu germà *Información*, de línia ideològica en tot coincident, amb un tracte especial de les comarques del migjorn valencià.

Nogensmenys, els dos grans diaris pròpiament valencians (*i. e.*, que exerceixen la seua influència exclusivament al País Valencià) pertanyen a dos grans grups comunicatius espanyols: *Las Provincias*, al Grupo Vocento i el *Levante-Emv* (com també *Información*), al Grupo Prensa Ibérica. Així les coses, a hores d'ara, no hi ha un diari pròpiament valencià, de capital econòmic principalment propi, sinó que els nostres mitjans depenen de grans empreses amb els seus centres neuràlgics de poder fora del nostre país. En aquest punt, la venda de bona part de les accions de *Las Provincias* al grup empresarial basc Vocento fou considerada per alguns sectors extremistes una capitulació (fins i tot un acte de traïció) i des d'algun mitjà —com ara el *Diario de Valencia*, dirigit per Jesús Sánchez Carrascosa— es va fer campanya contra el diari, amb la intenció d'erosionar el seu competidor i guanyar subscriptors per a la nova capçalera. Amb poc èxit: el *Diario de Valencia* va haver de tancar, com també la seua posterior rèplica ultradretana *València bui*, i *Las Provincias*, amb les dificultats pròpies d'un període molt conflictiu per la reconversió i per la influència d'Internet i de la premsa gratuïta, ha seguit el seu curs com a diari de referència del centre-dreta valencià.

Aquesta assimilació als dos grans grups editorials, Grupo Vocento i Prensa Ibérica, dels dos grans diaris valencians ha permès optimitzar molts recursos informatius. Evidentment, això ha estat a costa de reduir la personalitat del propi mitjà. Sovint l'editorial de *Las Provincias* és el mateix que apareix publicat en altres diaris del grup, posem per cas en el *Diario Vasco* o el diari *Ideal* de Granada. Si l'editorial és la «veu comunal» del mitjà (Santamaría i Casals, 2000), o si és un judici col·lectiu i institucional que reflecteix la postura ideològica de cada periòdic (Martínez Albertos, 1992), en aquests editorials compartits es perd gran part de la personalitat pròpia de la capçalera i dels seus equips directius, fins que s'origina un mitjà esca-

çat, amb poca visibilitat pròpia. Aquesta situació resulta també particularment cridanera amb el cas dels columnistes.

COLUMNISTES DELS MITJANS ESCRITS VALENCIANS

La compra per part del Grupo Vocento de bona part de les accions del diari *Las Provincias* va donar entrada a les col·laboracions dels columnistes del grup. Si *Las Provincias*, des de la seua fundació per Teodor Llorente Olivares, havia estat un diari exclusivament valencià, amb una bona nòmina de periodistes propis, la nova situació va facilitar l'intercanvi de signatures. A hores d'ara, la columna més destacada del mitjà, que se situa en l'última plana, corre a cura de Manuel Alcántara, primmirat periodista i poeta de Bilbao, guardonat amb distincions com el Premio González Ruano, però d'escàs ressò en la societat valenciana. Els temes que tracta, allunyats dels interessos dels valencians, o massa generalistes, tenen poca incidència sobre l'estat d'opinió valencià. Aquestes columnes es publiquen simultàniament en tots els diaris del grup, com ara *El Correo*, el *Diario de Navarra* o el *Diario Sur*. Uns altres columnistes també provenen de Vocento (Luis Ignacio Parada, Pedro Villalar, José Javier Esperanza, etc.), i tracten sovint temes de política espanyola, o fan crítica de llibres o de televisió. El periodista degà d'aquella casa, i exdirector del diari, Francisco Pérez Puche, continua publicant la seua columna *Tienda de campaña* (hereva d'una columna anterior titulada *A la luna de Valencia*) i donant entrada a temes valencians, sovint des de l'evocació històrica, amb una actitud revisionista gens bel·ligerant ni reivindicativa. Aquesta actitud costumista es veu reforçada per les col·laboracions de Ma Ángeles Arazo, amb la secció *Historia, tradición*, on es fa una crònica de caire popular i folklòrica. Dos periodistes més, Ramón Palomar (*Pura vida i Tu mentira es mi verdad*) o María José Pou Amérigo (*Arsénico por diversión i La Torrà*), tracten en dues curtes columnes temes d'actualitat valenciana, amb un estil desinhibit i planer: en el cas del Palomar, bon coneixedor de la vida nocturna valenciana, l'estil toca de vegades l'oralitat, però sempre amb un determinat contingut costumista (no debades es declara seguidor de

Josep Pla, González Ruano i Julio Camba). També Pou Américo manté el contacte amb els lectors a través del seu *blog*, *Católicos sin complejos*, on ofereix un punt de vista més centrat en el seu vesant cristià. Un altre columnista habitual és Carlos Pajuelo de Arcos, autor de la columna bisetmanal *La Chispa*, així com també d'una secció en el suplement *Salud LP* o el veterà periodista Luis Furió, que manté el contacte amb el lector des del columnisme esportiu i des de l'humorisme gràfic. Siga com siga, en aquest mitjà no hi ha pròpiament una signatura de referència, un nom (o uns noms) que definesquen la línia editorialista del diari. Si els columnistes s'adrecen als grups de poder, els actuals columnistes de *Las Provincias* tenen una magra incidència sobre les classes polítiques valencianes. Com a molt, alguns articles del seu exdirector Pedro Ortiz (les columnes una mica *ad baculum* de la seua secció «La ventana») no fan sinó confirmar l'absoluta adhesió del mitjà a les classes dirigents i la manca de crítica. Per altra banda, l'únic columnista que escriu habitualment en valencià és Manuel Casaña Taroncher, que empra un idioma no normatiu, per la qual cosa el diari (juntament amb altres col·laboracions més puntuals) afavoreix el secessionisme lingüístic. D'aquesta manera, l'ambició de fer de *Las Provincias* el mitjà de referència del centre-dreta valencià, seguint l'estil reflexiu i ponderat de *La Vanguardia*, amb signatures representatives i solvents del món cultural valencià, es manté com un projecte constantment ajornat.

El *Levante-EMV* també comparteix una bona nòmina de columnistes amb els altres diaris del grup. Un article publicat a València, pot aparèixer simultàniament, posem per cas, en el *Diari de Girona*, el *Diario de Mallorca* i en l'*Información*. Signatures com les de Matías Vallés (adjunt a la direcció del *Diario de Mallorca*), Juan Antonio Blay o Camilo José Cela Conde, o el articles de Fernando Delgado (*Diario de un mirón*), Juan José Millás (*Tierra de nadie*) i Rafael Torres (*Al margen*)), es reparteixen per tots els diaris de l'empresa. Si es compara el *Levante-EMV* a València i l'*Información* a Alacant, s'observa la coincidència de molts dels seus articulistes, i també de bona

part del cos noticiós. Tot i això, tant el *Levante-EMV* com *Información* tenen la seua nòmina de columnistes de la casa. L'actualitat política en el *Levante-EMV* corre a cura de l'actual director Ferran Belda, un dels analistes més temuts entre els polítics valencians: la seua columna, de denúncia i sovint incendiària, simptomàticament titulada *Bastos*, ha estat durant quasi tres dècades punt de referència, i motiu de diversos litigis. El mateix periodista és conscient del perill que assumeix com a columnista polític, i que a vegades ha arribat al límit d'allò legalment permès, però fa l'efecte que sempre ha preferit informar els lectors que autocensurar-se. També Jesús Civera, des de la seua columna *Las Migas*, realitza una constant i lúcida anàlisi de la realitat política valenciana, així com també Pedro Muelas, des de la seua secció dominical *La ortiga*. Aquesta crònica política sovint es veu reforçada pels contrapunts enginyosos d'Emili Piera (*Con gusto*), on tracta d'una gran varietat de temes; com a conseqüència de la seua fèrtil activitat d'articulista va publicar fa uns anys un recull d'articles amb el títol *El moscardón*, que era el títol anterior de la seua columna. Altres anàlisis de caire polític o social venen de la mà d'Alfons Cervera (*Desde la frontera*), especialment atent als temes relatius a la memòria històrica, de Jesús Puig, incisiu i amb una lúcida mirada sobre la realitat social del país, de Martín Pacheco (*Escrivivir*), posseïdor d'un estil molt particular i brillant, o de Carmen Amoraga (*Palabras más, palabras menos*), que realitza una crònica de tipus social, descarada i viva, pròxima al costumisme.

Alguna columna especialitzada, com la crítica musical realitzada per Alfredo Brotons, sempre escrita amb ponderació i gran encert, la columna mediambiental (*Carxata*), de Maria Josep Picó, de gran importància en un país devastat per l'especulació urbanística, o la secció televisiva *Maldedijos*, de Cipriano Torres, ben conduïda i una de les millors crítiques televisives del panorama actual de la premsa, completen una nodrida nòmina de periodistes d'opinió. Les tires còmiques d'Ortífus (*De todo hay en las viñetas del Señor*) són possiblement l'única expressió d'humorisme gràfic valencià amb una important projecció social:

el seu estil tan característic, on busca el màxim d'expressió amb el mínim de línia, el fan un periodista tan reconegut com popular. Per altra banda, des del 2001 fins al 2006, Toni Mestre va mantindre una columna dominical a la secció *El Dau*, escrita en català, molt seguida pels lectors, on desgranava temes de contingut costumista, però on reivindicava sempre la llengua i la cultura dels valencians, amb una actitud combativa i valenta, i un estil pròxim, fortament líric. A la mort de Toni Mestre, el seu lloc fou ocupat per l'escriptor Josep Piera, que segueix els passos del seu predecessor, amb columnes en defensa de la identitat valenciana, amb un important treball lèxic i estilístic. En aquesta secció també col·laboren la resta de la setmana signatures com Carme Miquel o Manel Rodríguez Castelló. D'aquesta manera, en el cas del *Levante-EMV*, cal concloure que si la col·laboració de columnistes del grup és important, la producció pròpia, compartit i debatut, és la que dota d'originalitat i de força aquest mitjà.

En *Información*, són els articles del seu director Juan Ramón Gil els que marquen de manera especial la línia política del mitjà. També alguns columnistes com Andrés Castaño (*Semana y media; Fondo norte; No bagan olas*) o Francisco Esquivel (director de continguts de la *Opinión de Murcia*, un altre diari de Prensa Ibérica) tenen una bona nòmina de seguidors, o els articles costumistes de Bernat Capó, que després s'han publicat en forma de llibre, amb el títol *Costumari valencià*. Aquest tipus de columnisme costumista, però de contingut més urbà, també el practica Àngeles Cáceres (*Api de calle*), amb una destresa especial per a narrar històries amb una forta càrrega de denúncia, tràgiques o truculentes, però sempre amb l'objectiu de lluitar per un món més just i solidari.

Quant al diari de Castelló de la Plana, *El Periódico Mediterráneo*, no té grans columnistes; potser el més destacat siga Manuel González de la Cuesta, centrat en la columna política, o les col·laboracions d'escriptors de la Plana, com Vicent Usó o Miquel Palomero. També cal destacar la columna setmanal, des de fa ja deu anys, de Francesc Colomer, de

clar contingut polític i de títol *A fondo*. En aquests moments, es tracta d'un dels pocs polítics valencians que mantenen una secció fixa en un mitjà de comunicació i que desenvolupen un estil personal, pròxim i planer, però dotat d'una indubtable força retòrica. Colomer es declara admirador del cantautor Silvio Rodríguez (en realitat, es confessa «silvioaddicte») i potser en aquest músic troba un model de compromís cívic.

Des d'una altra perspectiva cal abordar els columnistes del setmanari *El Temps*, on la columna més llegida és *El temps que corre*, a cura de Joan Francesc Mira. Els seus articles tenen sovint un contingut cultural, tot i que no defuig la crítica política i social. En aquest punt, les contribucions de Mira enllacen amb una actitud més culturalista, de guia espiritual orsià, que té els seus precedents en l'obra de Joan Fuster, d'Eugeni D'Ors o del propi Ortega y Gasset. Joan Fuster escrivia de Xènius que el propòsit de les seues gloses era «suscitar la virtut de la curiositat», i alguna cosa semblant podríem dir dels articles de Mira, on la premsa s'empra com l'instrument més eficaç per a incidir sobre el seu poble. Com escriu Enric Sòria¹: «Mira ha après de Fuster els recursos essencials d'aquest art difícil. Té gràcia en el suggeriment i soltesa en l'argumentació. Maneja molt bé la ironia (un punt subratllada a voltes, quan el tema l'altera més del compte) i és un veritable mestre de l'adjectiu imprevistament esmolat, memorable». Molts d'aquests articles s'han publicat després en forma de llibre, fins a realitzar set reculls de textos, el més recent dels quals és *Una biblioteca en el desert*. En *El Temps* també apareix setmanalment la columna *Històries naturals*, de la qual és autor qui subscriu aquest text, i on es combina l'estudi de la natura amb una àmplia i diversa percepció cultural. Fruit d'aquest treball, que ja s'allarga durant més de vint anys, han aparegut dos llibres d'articles: *Peiximinuli* i *Bestiari*.

En el diari electrònic *Vilaweb* la signatura més destacada és la del seu director, Vicent Partal, que realitza quasi diàriament un article editorialitzant, clar i contundent, sobre temes relacionats amb la

¹ E. Sòria. J. F. Mira, columnista. <http://www.joanfmira.info/general/pres_art.php>

política dels Països Catalans. També Xavier Sarrià hi col·labora sovint amb peces combatives i antisistema. En aquest diari electrònic tenen entrada nombrosos *blogs*, on potser es podria destacar els de Toni Cucarella (*Toni Cucarella en roba de batalla* i *La Cuca Salamanduca*), ben escrits i amb un treball de recuperació lèxica molt important, o el de Juli Peretó (*El buit del temps*), particularment centrat en l'evolucionisme i l'actualitat científica.

Finalment, cal fer esment del paper de la *Cartelera Turia* que, segons Jenaro Talens (2007), es tracta d'un dels casos més inusuals del qual hi ha testimoni en tot el territori espanyol. Inicialment, era una publicació de petit format i periodicitat setmanal, amb la funció d'informar de les estrenes de les pel·lícules que es projectaven a les diferents sales de la ciutat de València, però amb els anys en va augmentar el nombre de seccions i es va nodrir no sols de crítiques cinematogràfiques sinó també de contundents i revulsius articles d'opinió. Entre els columnistes més destacats, cal assenyalar els textos d'Abelardo Muñoz, les columnes de Manuel S. Jardí o les incursions sobre articulisme eròtic de Casto Escópico i Frank Lasecca.

COLUMNISTES VALENCIANS DELS MITJANS ESCRITS ESPANYOLS

Quasi tots els grans diaris espanyols disposen d'edició valenciana. D'aquesta manera, exerceixen una important competència sobre les capçaleres valencianes. Si bé en els diaris valencians trobem més tractament de les notícies locals, en canvi en els espanyols hi ha una informació política, internacional i cultural molt més àmplia i exclusiva. La pugna entre els dos models de diari és constant: per exemple, l'edició local d'*El Mundo* recull un gran nombre de pàgines, cosa que exerceix una important competència en *Las Provincias*. En canvi, el *Quadern*, el suplement cultural que es publica el dijous en l'edició valenciana d'*El País*, té un contingut cultural amb importants signatures que contrasta amb el tractament cultural del *Levante-EMV*, una mica més irregular.

En l'edició valenciana d'*El País*, l'anàlisi política corre a càrrec del delegat Josep Torrent, que fa ús d'una ben nodrida i contrastada informació po-

lítica, que sovint marca la línia editorial de l'edició valenciana; sens dubte, que escriga el director de l'edició valenciana reforça la línia editorial pel que fa a uns fets de l'actualitat. Aquesta anàlisi es veu complementada per la prosa punyent de Juan José Pérez Benlloch, un dels periodistes degans de la premsa valenciana, i mestre de molts altres periodistes valencians. Fins a l'extrem que el reconegut escriptor Joan-Francesc Mira el considera un dels millors columnistes de la premsa valenciana, pel llenguatge clar i ben expressiu que empra, amb un punt constant d'ironia que troba a faltar en altres periodistes. Siga com vulga, Pérez Benlloch al llarg de la seua dilatada trajectòria ha viscut nombroses polèmiques, fruit de la seua particular habilitat per a posar el dit en la nafra. En un fragment de les seues memòries feia balanç d'aquest risc d'opinar i de les seues amargues conseqüències: «Acerca de algunas [polémicas] nada he de objetar o arrepentirme. Se trataba de gentes con proyección pública y bien dotadas para el pugilismo periodístico, que encajaron y, sobre todo, respondieron con brío las invectivas. De otras, en cambio, tengo la impresión, si no es certeza, de que me excedí, escarneciéndolas desde mi prepotencia profesional. Aprendí la lección y he procurado desde entonces no repetir ese atropello, aún a costa, incluso, de dejarme atropellar, como me aconteció con el novelista Ferran Torrent que, a una leve crítica, me respondió con la ferocidad de un basilisco. El escritor era ya un personaje y no se andaba con chiquitas. El incidente nos costó la amistad, disimulada en adelante por los buenos modales» (Pérez Benlloch, 2005).

D'una opinió molt més matisada i analítica és Adolf Beltran, autor de columnes més ponderatives, sovint de contingut polític, tot i que com a director del suplement cultural també realitza articles de contingut literari. Finalment, les cròniques polítiques de Miquel Alberola són tot un model d'excel·lència, on es conjuminen la ràpida descripció física amb la certera interpretació psicològica de cadascun dels protagonistes del curs polític. Un seguiment polític que també realitza Rosa Solbes, una de les periodistes valencianes amb més prestigi, que ha lluitat activament per la igualtat de gènere en el gremi periodístic. En aquest sentit, Rosa Sol-

bes declara que moltes dones encara es topen amb molts prejudicis aliens, i sovint les empreses, i els seus directors, els encomanen tasques menors, quan no són elles mateixes les que pateixen d'alguns complexos i algunes autolimitacions inconscients. Ben mirat, resulta cridanera l'absència de columnistes femenines en la premsa valenciana: María Consuelo Reyna, María José Amérigo, Susana Fortes, María Ángeles Arazo i poques més.

En el *Quadern*, escrit setmanalment Enric Sòria (*Cartes de prop*), uns textos amb un fort contingut de crítica literària, i també Joan Francesc Mira (*Punt de mira*) hi realitza una breu columna. També el veterà periodista d'Alacant, Enrique Cerdán Tato, hi publica una columna quinzenal, on va desgarrant les seues vivències i que en molts sentits tenen un fort contingut de memòries autobiogràfiques. Siga com siga, molts dels columnistes del *Quadern* provenen del món nacionalista valencià i conreen literàriament el català (com ara Joan Francesc Mira, Vicent Alonso, Manuel Baixauli, o qui subscriu aquestes ratlles), fins a l'extrem que en aquest sentit trobem de vegades un diari bidireccional: si el corpus central és marcadament espanyolista (amb una línia editorial dirigida per signatures tan compromeses amb l'espanyolisme militant com ara Fernando Savater, Félix de Azúa, Antonio Muñoz Molina o Vicente Verdú), l'edició valenciana es desmarca per complet d'aquest posicionament centralista i dona peu i espai a una percepció més federalista de l'Estat espanyol.

En el diari *El Mundo*, la nòmina de columnistes és també important, tot i que possiblement amb signatures de menys referència dins del món cultural valencià. Les pàgines de l'edició valenciana varen acollir fins fa uns pocs mesos la columna *La gota*, de María Consuelo Reyna, després de la seua partida de *Las Provincias* i de la seua poca fortuna a la nova edició del *Diario de Valencia*. Cal dir que María Consuelo Reyna ha estat una de les columnistes més influents de la segona meitat del segle xx valencià, i que la seua columna al diari degà va aconseguir influir políticament d'una manera decisiva, com potser mai cap altre periodista valencià ho ha aconseguit. Queda pendent una anàlisi en profunditat del columnisme d'aquesta periodista,

de la seua mala praxi periodística i de l'ús de la seua ploma amb l'objectiu de servir els seus interessos i els del diari. Siga com siga, el rescat d'aquesta periodista per part de l'edició valenciana d'*El Mundo* deixa en evidència la línia editorial conservadora del mitjà, que es complementa amb articles una mica més moderats, com ara els del veterà periodista Salvador Barber (*Jungla de asfalto*), o les columnes desenfadades de Carlos Aimeur (*Zoo*) o de Bel Carrasco (*Paso de cebra*). L'única contribució en català corre à càrrec de Vicent J. Escartí, que hi realitza una columna de tipus històric, on glossa algun episodi de la història dels valencians. Es tracta d'una aposta personal, al davant d'un manifest desinterès del mitjà per la llengua dels valencians, quan no un anticatalanisme declarat en les pàgines espanyoles del diari.

En els casos de l'*ABC* o de *La Razón*, els columnistes són menys influents. Les grans plomes es reserven per a les edicions «nacionals», i fa l'efecte que les edicions locals són una mena de concessió, i que en molts casos tenen uns objectius que sobrepassen els estrictament periodístics. Els columnistes de l'*ABC* tenen paper bastant secundari, amb plomes que adopten posicionaments extrems, com ara les reaccionàries i barroques contribucions d'Obdulio Jovany (*Corrococos*), o les postilles crítiques en forma de diccionari de José Luis Torró (*Novísimo diccionario enciclopédico*). Del tot deslligada de la línia editorial del diari, es troba la columna de José Luis Ábalos, de contingut centrat en aspectes de la política del Cap i Casal, o les estilístiques col·laboracions culturals dels escriptors Carlos Marzal i de Vicente Gallego: en tots dos casos introdueixen elements quotidians de la seua vida personal, fortament arrelades a la seua tasca poètica, dins del seu treball de la «poesia de l'existència».

CONCLUSIONS

Aquest examen del columnisme valencià permet obtindre les següents conclusions, que haurien de ser objecte d'altres tractaments i anàlisis posteriors.

1) La forta dicotomia entre el columnisme dels mitjans dretans i esquerrans. Mentre que en els

primers s'observa una unidireccionalitat en els comentaris dels columnistes, que reforcen la línia conservadora editorial del mitjà, en el columnisme dels mitjans esquerrans s'observa més diversitat d'opinió, sense una polarització ideològica tan marcada. En alguns casos, com s'esdevé en algunes col·laboracions del *Levante-EMV*, es publiquen opinions prop del sensacionalisme mediàtic, allunyades de la línia ideològica del diari (articles puntuals de l'extrema dreta valenciana o del valencianisme secessionista).

2) L'absència d'uns columnistes influents en la política valenciana. Resulta especialment cridanera la manca de columnistes influents en els mitjans dretans sobre els polítics conservadors. Des de la desaparició de María Consuelo Reyna, cap periodista ha aconseguit ocupar el seu espai mediàtic. Entre els mitjans més liberals, la nòmina d'articulistes influents sobre els sectors de poder és més àmplia i variada. Tot i això, fa l'efecte que els polítics valencians estan més pendents del que es puga dir en la premsa madrilenya que en la valenciana.

3) La nòmina d'articulistes és extensa, però potser manca una mica de rigor i qualitat. Sobta que un diari amb una trajectòria tan dilatada com *Las Provincias* no presente unes signatures més consistents, de més calat literari i intel·lectual. Aquesta consideració també és aplicable a l'edició valenciana de l'*ABC* o d'*El Mundo*.

4) L'absència d'una edició valenciana de l'*AVUI*, *La Vanguardia* o *El Periódico de Catalunya*, fa que els articulistes valencians que escriuen en aquests mitjans tinguen una escassa repercussió en el seu país. El mateix s'esdevé amb el diari *Público*: la manca d'una edició valenciana és un important entrebanc per a la seua difusió en les nostres terres, i la influència dels seus columnistes (entre ells, Joan Garí).

5) L'àrea lingüística catalana no posseeix una nòmina de columnistes influents, ni uns mitjans capaços d'aglutinar els diversos territoris. En aquests moments, tan sols el setmanari *El Temps* fa aquest paper unificador de la informació dels països de llengua catalana. Des de Vilaweb, també es busca crear aquest estat d'opinió, amb les tribu-

nes del director i d'un reduït grup de periodistes, o amb la presència de nombrosos *blogs*.

Finalment, queda també pendent un estudi sobre l'opinió dels mateixos columnistes valencians pel que fa al seu ofici. Alguns són particularment hostils a la influència que exerceixen, com ara Juan José Pérez Benlloch, que considera l'articulisme un luxe que produeix més confusió que llum. També Adolf Beltran insisteix que el columnista no és important per ell mateix sinó pel mitjà en el qual treballa, i que aquesta és una lliçó que sovint els periodistes no tenen en compte. Siga com siga, l'ofici de columnista és un treball difícil i complicat, quan no cansat i ingrát, especialment per aquestes latituds. Com escriu Llorenç Gomis (1989), qui prepara un número de *vaudeville* es pot defensar amb ell i ser contractat diverses setmanes i l'any proper pot tornar amb el mateix circuit i la mateixa actuació, però el columnista ha de fer un número diferent cada vegada que actua. Això l'obliga a opinar de quasi tot, amb el perill que comporta. Ja ho advertia Joan Fuster: aquest és el drama de l'article periodístic. Perquè opinar és, segons deia el misantrop de Sueca, ensenyar el cul cada dia.

BIBLIOGRAFIA

- ABRIL VARGAS, N. (1999): *Periodismo de opinión: claves de la retórica periodística*, Madrid, Síntesis.
- AGUINAGA, E. DE (2001): *Dimensión científica del periodismo*. Sala de Prensa, año III (vol. 2).
- GOMIS, LL. (1989): *Teoría dels gèneres periodístics*, Barcelona, Generalitat de Catalunya.
- GUTIÉRREZ PALACIO, J. (1984): *Periodismo de opinión*, Madrid, Paraninfo.
- MARTINEZ ALBERTOS, J. L. (1992): *Curso general de redacción periodística*, Madrid, Paraninfo.
- MORENO ESPINOSA, P. (2001): "Géneros para la persuasión en prensa: los artículos de opinión del diario *El País*", *Ámbitos* 6, pp. 107-121.
- PÉREZ BENLLOCH, J. J. (2005): *Al cierre. El periodismo tal como lo he vivido*, València, L'Eixam Edicions.

PHILO, G. (2007): “¿Puede el análisis del discurso explicar satisfactoriamente el contenido de los media y de las prácticas periodísticas?”, *Journalism Studies* 8, pp. 65-82.

SANTAMARÍA SUÁREZ, L. i M. J. CASALS CARRO (2000): *La opinión periodística: argumen-*

tos y géneros para la persuasión, Madrid, Fragua.

TALENS, J. (2007): “La recerca en comunicació en el País Valencià. Estudis sobre el cinema: Valencia Film Publishing, Inc.”, *Treballs de Comunicació* 22, pp. 161-170.

